

**Az online tér megjelenése
a zeneművészeti oktatásban
és a hangverseny-látogatásban**

Impresszum

Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban

Szerkesztő:
Váradi Judit

Szerzők:
Bartalis Izabella, Józsa Gabriella, Kerekes Rita, Kiss Julianna, Mike Ádám,
Molnár-Tamus Viktória, Óváry Zoltán, Péter Csaba, Radócz J. Miklós,
Sz. Fodor Adrienne, Szalai Tamás, Szűcs Tímea, Váradi Judit

Olvasószerkesztő:
G. Szabó Sarolta

Lektor:
Bacskai Katinka, Kovács-Nagy Klára

A kutatás a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti
és Módszertani Kutatóintézet támogatásával valósult meg.

© Magyar Művészeti Akadémia
Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete, 2022
© Szerkesztők, 2022
© Szerzők, 2022

ISBN 978-615-6192-94-3

MMA MMKI
1121 Budapest,
Budakeszi út 38.

A kiadásért felel Kocsis Miklós, az MMA MMKI igazgatója.

Tartalomjegyzék

Polónyi István: Előszó	7
Váradi Judit – Józsa Gabriella: A zeneoktatás jellemzői az online térben – A kutatás előzménye, mintája és módszere	11
Sz. Fodor Adrienne – Molnár-Tamus Viktória: Zeneoktatás szokatlan környezetben – A gyermek, a tanár és az online tér	23
Józsa Gabriella – Szűcs Tímea – Váradi Judit: A zenetanárok digitális attitűdjére ható tényezők vizsgálata	39
Kerekes Rita – Kiss Julianna: Csoportos zenei órák az online térben	53
Kiss Julianna – Kerekes Rita – Bartalis Izabella: Motiváció megtartása az online térben	71
Óváry Zoltán – Váradi Judit: Kitekintés a maszk mögül – A pandémia hatása a zeneoktatásra a világ különböző országaiban	87
Szalai Tamás – Mike Ádám – Radócz J. Miklós: A digitális zeneoktatás előnyei és hátrányai	103
Váradi Judit – Péter Csaba: A hangverseny-látogatás új formái a digitális térben	117

Váradí Judit – Józsa Gabriella:
A zeneoktatás jellemzői az online térben:
A kutatás előzménye, mintája és módszere

Absztrakt

A Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar és A Jövő Művészetéért Alapítvány Művészetpedagógiai Kutatócsoportja 2020 októberében indított új kutatást a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet támogatásával, amelyben az online művészeti oktatás tapasztalatait és hatását vizsgálja az oktatás minden szintjén Magyarországon, valamint a határon túli magyar oktatásban egyaránt. A virtuális világban új lehetőségek nyíltak, az innovatív oktatási és oktatást segítő megoldások mellett megsokszorozódtak a művészeti események közvetítései is. A kutatás fókuszál a Covid19 klasszikuszenei hangversenyekre gyakorolt hatásaira. A kulturális fogyasztás új formái és annak kényelme felvetette a kérdést, hogy a jövőben lesz-e még szükség a hangversenytermekre, vajon a közönség vállalja-e majd a plusz időt és fáradságot, hogy személyesen is jelen tudjon lenni egy-egy zenei-művészeti eseményen. A kutatás mérőeszköze egy saját készítésű online kérdőív volt, amely a zeneművészeti képzés alap- és középfokon tanító pedagógusainak és felsőfokon oktatók tapasztalatára irányult. A kitöltők (N=352) Magyarország minden megyéjét képviselték, valamint a mintában tíz különböző országból találunk ott élő és dolgozó magyar zenepedagógusokat is.

Kulcsszavak

online oktatás, zeneművészeti nevelés, online hangversenyek

Bevezetés

Az infokommunikációs technológia (IKT) folyamatos fejlődése a 21. századra az élet minden területét jelentősen befolyásolja. Az IKT-eszközök hatékony bevonásának igénye az oktatásba évek óta folyamatos törekvés. A mindennapi életben megjelenő mobiltechnológia, a tabletek, a mobiltelefonok a konnektivitás és a kollaboráció új formáját jelentik, amely az oktatás számára is megújulási lehetőséget jelentenek.¹

Polónyi ugyanakkor megkérdőjelezi az IKT-eszközök használatát és az oktatás hatékonyságának pozitív összefüggését. Összevetve a PISA-vizsgálatokon elért magyarországi eredményeket a pedagógusok digitális felkészültségével, megállapítja, hogy minél több tanár rendelkezik informatikai ismerettel, minél jobban használják az internetet oktatási célra, annál rosszabbak a tanulók eredményei a PISA-felmérésen.²

A digitális infrastruktúra fejlesztése, az eszközök hozzáférhetővé tétele azonban nem hozza magával automatikusan az oktatás digitális átváltozását. Az oktatási innováció, a folyamatos szoftverfejlesztés ellenére a zeneoktatás nem változott jelentősen az utóbbi évtizedekben. A digitális technológia más országokban kísérleti jelleggel megtalálható a közoktatás zenei tárgyiban, de a klasszikus hangszeres oktatás ragaszkodott a tradíciókhoz. A veszélyhelyzetben bevezetett online oktatás felkészületlenül és váratlanul érte a zeneoktatás résztvevőit is. Az internetes platformoknak, digitális kommunikációs formáknak többségében csupán közvetítő szerepük volt,³ azonban mégis születtek olyan joggyakorlatok, amelyek a későbbiekben minőségi változásokat eredményezhetnek. Rónaszékiné a zeneművészeti területen a távoktatás sikerét a magyar zeneoktatás mélyen gyökerező magas minőségének és a kiváló zenepedagógusok művészetpedagógiai alázatának tulajdonítja.⁴ Az eddig bevált módszerek pedig digitális környezetben új perspektívát nyithatnak.⁵

A világvárvány megjelenése különböző óvintézkedésekkel járt, amelyek azt a célt szolgálták, hogy az emberi kapcsolatok korlátozásával visszaszorítsák a be-

¹ CZÉKMÁN Balázs: *Tablettel támogatott oktatás. Nagyvolumenű nemzetközi és hazai kezdeményezések = Oktatás-Gazdaság-Társadalom*. Szerk. JUHÁSZ Erika – ENDRÓDY Orsolya. Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete (HERA), 2019, 477–489.

² POLÓNYI István: *A válasz: az IKT az iskolában – de mi volt a kérdés? = Educatio*, 2017, 26. évf., 2. sz., 257–271.

³ SZÜTS Zoltán: *A digitális pedagógia elmélete*. Bp., Akadémiai, 2020.
DOI: 10.1556/9789634545859

⁴ RÓNASZÉKINÉ KERESZTES Monika: *Kodályi Kincsek az online térben. A rendkívüli digitális távoktatási rendszer tapasztalatai az alapfokú zeneoktatás szereplői körében*. Bp., Emberi Erőforrások Minisztériuma, 2020. március-június.

⁵ SZABÓ Norbert: *A cél szentesíti az (IKT-) eszközt a zeneoktatásban? = Gyermeknevelés*, 2018, 6. évf., 2. sz., 132–138.

tegség terjedését. A korlátozó intézkedések mellett, hogy a gazdaságot jelentősen lefékeztek, az egyének, családok számára is kihívást jelentettek⁶ világszerte, jelentős változásokat okozva az eddig megszokott életmódban. 2020. április 8-tól az UNESCO adatai szerint 188 országban függesztették fel az iskolákban a jelenléti oktatást, amely világszerte több mint 1,5 milliárd fiatalat érintett.⁷ Az elmúlt időszak az oktatás történetében teljesen új fejezetet nyitott. 2020. március 16-tól a világjárvány miatt a 1102/2020. (III. 14.) Korm. határozat alapján az oktatás minden szintjén és színterén a nevelés-oktatás tantermen kívüli, digitális munkarendben került megszervezésre. A valós tér helyett a virtuális tér internetes platformjai váltak az oktatás helyszínévé. A megváltozott életforma és oktatási háttér komoly kihívás elé állította a zeneművészeti tanítás résztvevőit az oktatás minden oldalán és minden szintjén. A közösségi tanulást kutatva Márkus és Kozma⁸ arra a megállapításra jutott, hogy a közösséget érintő kihívások tanulási innovációt eredményeznek, Kozma és Forrai⁹ a világjárványt olyan társadalmi kihívásként értelmezi, amely az oktatás innovációját hozta magával. A zenetanárok között is egy pillanat alatt váltak népszerűvé a közösségi média azon új oldalai, amelyek a digitális átállást próbálták segíteni kreatív oktatási ötleteikkel, online programokkal, feladatokkal. A magára maradt és esetlegesen tanácstalan tanároknak ez jelentős segítséget nyújtott. A központi oktatási adminisztráció kissé megkésve, majdnem egy hónapos késéssel kezdte kontrollálni és segíteni az alulról kezdeményezett aktivitásokat.¹⁰

A kutatás háttere

A 2020-as tanévet minden művészetoktatási intézmény le tudta zárni. Vajon a siker a tanítás hatékonyságát és a tanulmányok eredményességét jelzi? A művészetoktatás hagyományos modellje a digitális kultúra elemeivel egészült ki,

6 TÚRÓCZI Imre – MESTER Éva – ZÉMAN Zoltán: *Magyarország versus COVID19: intézkedések, tapasztalatok, jövőkép = Polgári Szemle*, 2020, 16. évf., 1-3. sz., 78-93.
DOI: 10.24307/psz.(2020).0706

7 UNESCO Global Education Coalition. 2020. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/globalcoalition> (utolsó letöltés: 2021. 05. 22.)

8 MÁRKUS Edina – KOZMA Tamás (Szerk.): *Learning Communities and Social Innovations*. Debrecen, CHERD & Debrecen University Press, 2019.
<https://dupress.unideb.hu/hu/termek/learning-communities-and-social-innovations> (utolsó letöltés: 2021. 06. 21.)

9 FORRAY R. Katalin – KOZMA Tamás: *Közösségi tanulás járvány idején = Educatio*, 2021, 30. évf., 1. sz., 36-49.
DOI: 10.1556/2063.30.2021.1.3

10 FORRAY R. Katalin – KOZMA Tamás: *Járványnapló*. Kiadatlan kézirat, 2020.
<https://docs.google.com/document/d/1CYn-yRp0KDa5m3cgDvKcMAx5dMIVGqTGS-3K4zpYdNw/edit> (utolsó letöltés: 2021. 06. 19.)

amely a módszertan alapos átgondolását tette szükségessé. Az eddigi tapasztalatok, felmérések, kutatások eredményei azt mutatják, hogy a hatékony művészeti oktatás alapja a személyes jelenlét, hiszen érzetet, mozdulatot nem lehet távoktatásban, csupán verbális keretek között tanítani. Vizsgálatunk fókuszált arra is, hogy a megváltozott körülmények között változtattak-e a tanárok a korábbi oktatási stratégiájukon, és ha igen, milyen módon. Arra kerestük a választ továbbá, hogy az online oktatás hogyan változtatta meg a módszertani eszköztárat, milyen új, innovatív ötletek, tanulást segítő vagy kiegészítő kezdeményezések születtek. A kutatás felmérte azt is, hogy a tanárok kaptak-e infrastrukturális és módszertani segítséget az intézményüktől, illetve kihez tudtak fordulni technikai és tartalmi kérdéseikkel.

A zeneművészeti oktatás speciális oktatási formaként többségében egyéni jelleggel működik, így a tanár és a tanítvány jobban megismeri egymást, szorosabb és személyesebb kapcsolat jöhet létre, amely megfelelő bizalmi légkörben át tudja segíteni a tanulót a nehéz időszakokon, a problémák leküzdésében, hozzájárulhat a biztonságérzet megteremtéséhez és a tanulás sikeréhez is.¹¹ Pusztai és Győri az online oktatást vizsgáló kutatásában arra az eredményre jutott, hogy oktató-hallgató kapcsolattartásának megváltozásával az egyetemisták tanulmányi aktivitása és a bizalom csökkent.¹² Kutatásunk arra is fókuszált, hogy ez a kapcsolat az online térben történő művészeti oktatásban is megfelelően tudott-e működni.

A digitális távoktatás előnyének és hátrányainak összegzésével felmerül a kérdés, hogy az elmúlt hónapok alatt kialakított „jógyakorlatokat”, kreatív ötleteket, a tanulók aktivitását segítő tanári motivációs stratégiákat, az értékes online segédanyagokat hogyan lehet adaptálni egy korszerű művészetoktatási rendszer keretei közé.

A kutatócsoport egyúttal arra is vállalkozott, hogy feltérképezze, ebben az időszakban hogyan változtak meg a zenepedagógusok kultúrafogyasztási szokásai. Előzetes feltételezéseink szerint a zenetanárok eddig is kiemelt rendszerességgel vettek részt színvonalas kulturális eseményeken. A kutatói kíváncsiság arra fókuszált, hogy az oktatók vajon megismerték-e a zenei művészeti előadások megjelenésének új online formáit, ezek mennyiben helyettesítették vagy pótolták az élő művészeti rendezvényeket.

¹¹ HAMRE, Bridget K. – PIANTA, Robert C.: *Student-Teacher Relationships*. Eds. BEAR, G. G. & MINKE, K. M., *Children's needs III: Development, prevention, and intervention*. National Association of School Psychologists, 2006, 59–71.; SLAVIN, Robert E.: *Educational Psychology. Theory and Practice*. 7th Edition, Johns Hopkins University, Pearson, 2014.; VÁRADI Judit – DEMETER-KARÁSZI Zsuzsa – KOVÁCS Klára: *Extrakurrikuláris, szabadidős tevékenységek és vallásosság összefüggései a lemorzsolódás okaival = KozmaPollsz. Tanulmányok Kozma Tamás 80. születésnapjára. Régió és oktatás XIII.* Szerk. PUSZTAI Gabriella, ENGLER Ágnes, KOCSIS Zsófia, Debrecen, Debreceni Egyetemi, 2019.

¹² PUSZTAI Gabriella – GYŐRI Krisztina: *Learning Alone – a kapcsolati beágyazódás vizsgálata a távolléti oktatás alatt = EDUCATIO*, 2021, 30. évf. 1. sz. 112–125.
<https://doi.org/10.1556/2063.30.2021.1.9> (utolsó letöltés: 2021. 05. 22.)

A kutatás célcsoportját a zenei művészeti nevelésben alap-, közép- és felsőfokon részt vevő tanárok, oktatók alkották, az ének-zene tanárok mellett hangszeres, magánének-, valamint szolfézs- és zeneelmélet-tanárok, korrepetitorok, zenekar- és kórusvezetők (N=352).

Kutatásunk során a következő kérdésekre kerestük a választ:

Lehet-e hatékonyan művészetet tanítani online?

Hogyan változott az oktatás módszertana?

Hogyan változott meg az online térben a tanuló és a tanár viszonya?

Milyen előnyei és korlátai vannak az internetes platformoknak?

Mi a tanulsága az online oktatásnak, milyen módszereket érdemes adaptálni a hagyományos tanítási modellbe?

Milyen hatással volt a rekrutációra és a lemorzsolódásra az online oktatás?

Hogyan változott meg a zenetanárok kulturális fogyasztása?

A kutatás módszere

Az adatok összegyűjtéséhez kényelmi mintavételi technikát választottunk.¹³ Ennek alapján a mérőeszköz linkjét a közösségi média felülete mellett az intézményeknek e-mailben is kiküldtük. Az Evasys felületén létrehozott kérdőív kitöltése név feltüntetése nélkül, önkéntesen történt. Külön kísérőlevelet nem mellékelünk a kérdéssorhoz, a kitöltési útmutató, a kutatás célja a kérdőív fejlécében kapott helyet. A kérdőív kitöltésére 2021. január és április között került sor.

A mérőeszköz bemutatása

A kérdőív összeállítását két fókuszcsoportos interjú előzte meg, amelyen egy-egy kisváros 3-3 zenetanára vett részt. A válaszok elemzésének felhasználásával alakítottuk ki a 48 kérdést tartalmazó saját mérőeszközt, mely zárt és nyitott kérdéseket tartalmaz, ezek a tanárok távoktatási tapasztalatára irányultak. A kérdőív három nagy részre osztható: (1) Az első részben a válaszadó nemére, korára, munkahelyének településtípusára stb. kérdeztünk rá, vagyis ez a rész tartalmazza a demográfiai háttérváltozókat. (2) A kérdőív második része az online oktatással foglalkozik. Itt például olyan kérdéseket tettünk fel, hogy milyen digitális eszközöket használtak az online tanítás során, hogyan tudták megvaló-

¹³ GLINER, Jeffrey A. – MORGAN, George A. – LEECH, Nancy L.: *Research Methods in Applied Settings. An integrated approach to design and analysis*, 3rd ed., New York, NY: Routledge/Taylor & Francis, 2017.

sítani az órákat, valamint hogy milyen előnyeit és hátrányait érezték a digitális oktatásnak, hogyan tudták tanulóikat, hallgatóikat és önmagukat motiválni az online térben, van-e olyan módszer vagy eszköz, amit szívesen beépítenének a jelenléti oktatásba is. (3) A kérdőív harmadik részében a több intézményben tanító kollégák másik munkahelyének tapasztalataira kérdeztünk rá.

A kérdőív második részén belül kialakítottunk egy 16 állításból álló skálát, mely a zenetanárok digitális oktatáshoz való hozzáállását méri. Ezt digitálisattitűd-skálának neveztük el. A válaszadóknak négyfokú Likert-skálán kellett értékelniük, hogy mennyire értenek egyet az adott állítással: *egyáltalán nem értek egyet; nem értek egyet; egyetértek; teljesen egyetértek*. A negatív állítások átfordítása után a kérdőív érvényességének vizsgálatára faktoranalízist végeztünk, amelynek Kaiser-Meyer-Olkin-mutatója 0,810, mely alapján a faktoranalízis elvégezhető, vagyis jogosan keresünk alskálákat az állítások mögött. A szakirodalom alapján¹⁴ a 0,4 fölötti faktorsúlyokat tekintettük elfogadhatónak. A létrejött faktorokban a legnagyobb faktorsúllyal szereplő tételeket adtuk meg (1. táblázat), melyet Promax-rotációval értünk el.

1. táblázat: A digitálisattitűd-skála faktoranalízise. (Forrás: OME-adatbázis, 2021)

Állítások	Alskálák			
	Tanuló-központú	Digitális virtuóz	Digitálisan kreatív	Nehezen alkalmazkodó
Sajátérték	4,436	1,791	1,390	1,178
Variancia (%)	27,722	11,192	8,685	7,360
Kumulált variancia (%)	27,722	38,915	47,599	54,959
1. Bizalmas, nyugodt légkört tudok teremteni a tanulóim számára.	0,800			
2. Óráimon jól boldogulok a tanulókkal.	0,739			
3. Képes vagyok változatos feladatokkal lekötöni a tanítványaimat.	0,598			
4. Online térben nehezen tudom lekötöni a tanítványaim figyelmét.	0,582			

¹⁴ KETSKEMÉTY László – IZSÓ Lajos: Az SPSS for Windows programrendszer alapjai. Felhasználói útmutató és oktatási segédlet. Bp., SPSS Partner Bt., 1996.

Állítások	Alskálák			
	Tanuló- központú	Digitális virtuóz	Digitálisan kreatív	Nehezen alkal- mazkodó
5. Online térben is jól tudom motiválni a tanulókat.	0,489			
6. Szeretem a kihívásokat.		0,817		
7. Nyitott vagyok az új módszerekre.		0,748		
8. Könnyen tudok alkalmazkodni az új/más körülményekhez.		0,705		
9. Könnyen kezelem az informatikai eszközöket.		0,636		
10. Hatékonyabban tudok tanítani online térben.			0,795	
11. Online könnyebben tudom motiválni tanítványaimat az otthoni gyakorlásra.			0,775	
12. Zavar a személyes kapcsolat hiánya.			0,581	
13. Könnyen sikerélményhez tudom juttatni a tanulókat az online oktatásban is.			0,444	
14. Fárasztó számomra a beküldött hangfelvételeket végighallgatni.				0,726
15. A több adminisztrációs munka miatt nem szeretem az online oktatást.				0,710
16. A felkészülés számomra több időt vesz igénybe.				0,632

Ahogy a fenti 1. táblázatban látjuk, négy alskála különült el a faktoranalízis során, mely alskálák 55%-ban magyarázzák a digitálisattitűd-skála változórendszert. A digitális attitűd mentén neveztek el a létrejött faktorokat: az első faktort Tanulóközpontúnak, a másodikat Digitális virtuóznak, a harmadik faktort Digitálisan kreatívnak, míg a negyediket Nehezen alkalmazkodónak neveztek el.

A digitálisattitűd-skála faktoranalízissel létrejött alskáláinak megbízhatóságát a 2. táblázat mutatja be. A szakirodalom alapján¹⁵ a pszichológiai skálák esetében a 0,6 fölötti Cronbach- α értékek tekinthetők elfogadhatónak.

¹⁵ GLINER: *i. m.* (2017).

2. táblázat: A digitálisattitűd-skála reliabilitásai (Cronbach- α).

(Forrás: OME-adatbázis)

Skálák	Tanulóközpontú	Digitális virtuóz	Digitálisan kreatív	Nehezen alkalmazkodó
Cronbach- α	0,734	0,738	0,636	0,555

Ahogy a 2. táblázatban látjuk, a Nehezen alkalmazkodó alskála 0,6 alatti reliabilitásértékkel rendelkezik, azonban azt valószínűsítjük, hogy ez a kevés (3 db) állítás számából következik. Mivel ez az alskála fedi le a digitális oktatáshoz való negatív hozzáállást, ezért kutatói döntésünk az, hogy bár a megbízhatósági mutatója ennek az alskálának kicsivel elmarad az elfogadhatótól, az elemzésekben szerepeltetjük.

Az adatokat az SPSS 23-as programban rögzítettük. Az adatbázisnak az OME nevet adtuk, amely a kutatás angol nevének kulcsszavaiból alkotott mozaikszó: Online Music Education.

A minta jellemzése

A kérdőívet összesen 352 fő töltötte ki, nemek tekintetében a nők felülreprezentáltsága figyelhető meg (73%). A kérdőívet kitöltő zenetanárok átlagéletkora 44 év, a legfiatalabb kitöltő 21, míg a legidősebb 70 éves volt.

A kérdőív összeállításánál figyelmet fordítottunk arra is, hogy a zenetanárok egy része (36%) nem csak egy intézményben tanít. A különböző intézményekben más körülmények vannak, más a tanulók, hallgatók összetétele, így előfordulhat, hogy ugyanannak a tanárnak intézményenként más-más tapasztalata van. A kérdőív végén így lehetőséget biztosítottunk arra, hogy az esetleges más attitűdöket, eltérő tapasztalatokat a több intézményben tanító kollégák a másik munkahely tapasztalatai alapján is kitöltsék. A zenetanárok több mint fele (62%) egy munkahelyen tanít, 27%-a kettő, 9%-a pedig három munkahelyen dolgozik.

A területi megoszlást tekintve azt láthatjuk, hogy Magyarország minden megyéjéből töltötte ki zenetanár a kérdőívünket (3. táblázat), 8 fő nem adta meg, hogy melyik megyében dolgozik. A 344 fő összesen 399 munkahelyen dolgozik. A táblázat azt mutatja, hogy az első vagy egyetlen munkahely alapján, valamint több állás alapján hogyan oszlik meg a zenetanárok munkahelye a megyék között.

3. táblázat: A minta megoszlása megyénként és a munkahely száma szerint.
(Forrás: OME-adatbázis [N=344])

Megye	Egy vagy első munkahely		Kettő vagy több munkahely	
	Fő	%	Fő	%
Bács-Kiskun megye	12	3,5	16	4,0
Baranya megye	5	1,5	8	2,0
Békés megye	5	1,5	5	1,3
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	15	4,4	22	5,5
Csongrád-Csanád megye	8	2,3	10	2,5
Fejér megye	8	2,3	11	2,8
Győr-Moson-Sopron megye	5	1,5	6	1,5
Hajdú-Bihar megye	68	19,8	91	22,8
Heves megye	3	0,9	5	1,3
Jász-Nagykun-Szolnok megye	20	5,8	32	8,0
Komárom-Esztergom megye	6	1,7	7	1,8
Nógrád megye	1	0,3	2	0,5
Pest megye	82	23,8	104	26,1
Somogy megye	14	4,1	22	5,5
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	23	6,7	28	7,0
Tolna megye	3	0,9	4	1,0
Vas megye	6	1,7	8	2,0
Veszprém megye	11	3,2	15	3,8
Zala megye	2	0,6	3	0,8
Összesen	344	100	399	100,0

A kutatás nem várt eredménye, hogy az online kérdőívet nemcsak Magyarországon élő zenetanárok töltötték ki, hanem magyar anyanyelvű, külföldön élő és dolgozó zenepedagógusok is. A vizsgálatban részt vevők 13%-a külföldön él, legnagyobb számban Romániát, Ukrainát jelölték meg a válaszadók, de voltak kitöltők Ausztriából, Svájcban, Szlovákiából, Olaszországból, Németországból, Finnországból, Észtországból és Kanadából (4. táblázat).

A külföldön élő zenetanárok közül 46 fő összesen 58 munkahelyen dolgozik.

4. táblázat: A külföldön élő zenetanárok területi megoszlása.

(Forrás: OME-adatbázis [N=58])

Ország	Fő	%
Szlovákia	2	3,4
Németország	3	5,2
Románia	11	19,0
Ukrajna	34	58,6
Ausztria	1	1,7
Finnország	2	3,4
Kanada	1	1,7
Észtország	1	1,7
Olaszország	2	3,4
Svájc	1	1,7
Összesen	58	100,0

A kérdőívet kitöltő zenepedagógusok (N=352) arra a kérdésre, hogy az oktatás melyik szintjén tanítanak, 468 választ adtak, vagyis a több munkahelyen dolgozók nem minden esetben tanítanak azonos szinten. A megkérdezett tanárok jelentős többsége (81%) alapfokon tanít, míg 11%-uk közép- és 8%-uk pedig felsőfokú zeneművészeti intézményben oktat.

A vizsgálatban részt vevő zenepedagógusok munkahelyének településtípus szerinti megoszlását az 5. táblázat mutatja, amelyben jól látható a város felülreprezentáltsága.

5. táblázat: Az intézmény településtípus szerinti megoszlása a munkahelyek alapján (%) (Forrás: OME-adatbázis)

Településtípus	egy vagy első munkahely	kettő vagy több munkahely
	%	%
főváros	14	13
megyeszékhely, megyei jogú város	28	28
város	42	41
község – 5000 fő felett	6	6
község – 5000 fő alatt	10	12
összesen	100	100

Az alapfokú zeneoktatás tanárhiánnyal küzd, így gyakran diploma előtt álló egyetemista hallgatót alkalmaznak az intézmények. A kutatásban részt vevő zenetanárok 98%-ának van szakirányú diplomája, 2%-uk a közeljövőben fogja megszerezni a diplomáját. A megkérdezettek átlagosan 21 éve dolgoznak a pályán, a legkevesebb egy éve, de van, aki 51 éve dolgozik. Azt is felmértük, hogy jelenlegi munkahelyükön mióta tanítanak a vizsgálatban részt vevők. A válaszadók átlagosan 14 éve dolgoznak abban az intézményben, ahol jelenleg oktatnak, ezek közül a legkevesebb 1, a legtöbb 46 éve dolgozik ugyanott.

A háttérváltozók között rákérdeztünk arra is, hogy a pedagógusoknak és az oktatóknak jelenleg milyen fokozata van (6. táblázat). A közoktatásban a legtöbben Pedagógus I. és Pedagógus II. fokozatban vannak, 11 főnek nincs fokozata, valószínűleg ők diploma nélküli egyetemi hallgatók vagy óraadók. A felsőoktatásban a művésztanár a legjellemzőbb fokozat, amely a több éve pályán lévő, de nem minősített oktatót takarja.

A megkérdezettek nagy többsége (82%) elsődleges munkahelyén főállásban dolgozik, a minta 11%-a részmunkaidős, 7%-a pedig óraadóként dolgozik. Munkakör szerint a kérdőívet kitöltő zenetanárok 9%-a igazgató, 8%-a igazgatóhelyettes, 12%-a munkaközösség-vezető. További munkakörként 1-1 fő megjelöltte, hogy intézetigazgató, dékánhelyettes, 3 fő pedig azt, hogy tanszékvezető.

A zenetanárok többsége hangszer tanít, de találunk közöttük ének-zene tanárt, magánének-tanárt, korrepetitort, szolfézs-zeneelmélet tanárt, zeneterapeuta-t, kórus- és zenekarvezetőt, népzeneészt és népi énekest is.

A tanulmánykötet további írásai az adatbázis kvantitatív és kvalitatív elemzése alapján létrejött eredményeket mutatja be.

Irodalomjegyzék

- CZÉKMÁN Balázs: *Tablettel támogatott oktatás. Nagyvolumenű nemzetközi és hazai kezdeményezések = Oktatás-Gazdaság-Társadalom*. Szerk. JUHÁSZ Erika - ENDRÖDY Orsolya, Kapitális Nyomda, Debrecen, Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete (HERA), 2019, 477-489.
- FORRAY R. Katalin - KOZMA Tamás: *Közösségi tanulás járvány idején = Educatio*, 2021, 30. évf., 1. sz, 36-49.
DOI: 10.1556/2063.30.2021.1.3
- FORRAY R. Katalin - KOZMA Tamás: *Járványnapló*. Kiadatlan kézirat, 2020.
<https://docs.google.com/document/d/1CYn-yRp0KDa5m3cgDvKcMAx5dMIVGqTGS-3K4zpYdNw/edit> (utolsó letöltés: 2021. 06. 19.)
- GLINER, Jeffrey A. - MORGAN, George A. - LEECH, Nancy L.: *Research Methods in Applied Settings. An integrated approach to design and analysis*, 3rd ed., New York, NY: Routledge/Taylor & Francis, 2017.
- HAMRE, Bridget K. - Pianta, Robert C.: *Student-Teacher Relationships = Eds. BEAR, G. G. & MINKE, K. M., Children's needs III: Development, prevention, and intervention*. National Association of School Psychologists, Bethesda, Maryland. 2006, 59-71.
- KETSKEMÉTY László - IZSÓ Lajos: *Az SPSS for Windows programrendszer alapjai. Felhasználói útmutató és oktatási segédlet*. Bp., SPSS Partner Bt., 1996.
- MÁRKUS Edina - KOZMA Tamás (Szerk.): *Learning Communities and Social Innovations*. Debrecen, CHERD & Debrecen University Press, 2019.
<https://dupress.unideb.hu/hu/termek/learning-communities-and-social-innovations> (utolsó letöltés: 2021. 06. 21.)
- POLÓNYI István: *A válasz: az IKT az iskolában - de mi volt a kérdés? = Educatio*, 2017, 26. évf., 2. sz., 257-271.
DOI: 10.1556/2063.26.2017.2.8
- PUSZTAI Gabriella - GYÓRI Krisztina: *Learning Alone - a kapcsolati begyazódás vizsgálata a távolléti oktatás alatt = EDUCATIO*, 2021, 30. évf. 1. sz. 112-125.
<https://doi.org/10.1556/2063.30.2021.1.9> (utolsó letöltés: 2021. 05. 22.)
- RÓNASZÉKINÉ KERESZTES Monika: *Kodályi Kincsek az online térben. A rendkívüli digitális távoktatási rendszer tapasztalatai az alapfokú zeneoktatás szereplői körében*. Bp., Emberi Erőforrások Minisztériuma, 2020. március-június.
- SLAVIN, Robert E.: *Educational Psychology. Theory and Practice*. 7th Edition, Johns Hopkins University, Pearson, 2014.
- SZABÓ Norbert: *A cél szentesíti az (IKT)-eszközt a zeneoktatásban? = Gyermeknevelés - online tudományos folyóirat. Zenei nevelés gyermekkorban*, 2018, 6. évf., 2. sz., 132-138.
- SZÜTS Zoltán: *A digitális pedagógia elmélete*. Bp., Akadémiai, 2020.
DOI: 10.1556/9789634545859
- TÚRÓCZI Imre - MESTER Éva - ZÉMAN Zoltán: *Magyarország versus Covid-19: intézkedések, tapasztalatok, jövőkép = Polgári Szemle*, 2020, 16. évf., 1-3. sz., 78-93.
DOI: 10.24307/psz.(2020).0706
- UNESCO Global Education Coalition. 2020.
<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/globalcoalition> (utolsó letöltés: 2021. 05. 22.)
- VÁRADI Judit - DEMETER-KARÁSZI Zsuzsa - KOVÁCS Klára: *Extrakurrikuláris, szabadidős tevékenységek és vallásosság összefüggései a lemorzsolódás okaival = KozmaPolisz. Tanulmányok Kozma Tamás 80. születésnapjára. Régió és oktatás XIII*. Szerk. PUSZTAI Gabriella, ENGLER Ágnes, KOCSIS Zsófia, Debrecen, Debreceni Egyetem, 2019.